

Türkiye'de "Liderlik" Çalışmaları (1983 - 2021): Bibliyometrik Bir Analiz

Emrah Kaya^{a, b}, Mehmet Küçükçene^c

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de liderliği konu edinen makaleleri bibliyometrik yöntem ile analiz etmek ve incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, Web of Science (WoS) veri tabanı kullanılarak 1983 - 2021 yılları arasında yayınlanan 894 makale, VOSviewer yazılımı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, Türkiye'de birçok disipline yayılmış olan liderlik makalelerinin en çok "eğitim" alanında gerçekleştirilmiş olması dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, liderlik çalışmalarının 2004 yılından sonra sayısal olarak sürekli arttığı ve 2020 yılına gelindiğinde ise bir bilgi patlaması yaşandığı görülmektedir. Diğer yandan, en çok çalışılan liderlik türünün ise "dönüşümcü liderlik" olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak araştırmacılara bibliyometrik yöntem kullanılarak liderliğin farklı boyutlarına odaklanabilecekleri ve benzer bir çalışmayı belirli periyotlarla yapabilecekleri önerilmiştir. Çalışmanın ayrıca liderlik konusunda çalışma yapan araştırmacılara özellikle yazar iş birliği, konu ve dergi seçiminde yol göstermesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Liderlik
Bibliyometrik Analiz
Bilimsel Haritalama
Türkiye

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 01.04.2022
Yayın Tarihi: 28.03.2023
Doi: 10.18026/cbayarsos.1097364

"Leadership" Studies in Turkey (1983 - 2021): A Bibliometric Analysis

Abstract

The aim of this study is to analyze and examine the articles on leadership in Turkey with the bibliometric method. For this purpose, 894 articles published between 1983 and 2021, obtained by using the Web of Science (WoS) database, were analyzed with the VOSviewer software. As a result of the research, it is noteworthy that the articles on leadership, which have spread to many disciplines in Turkey, are mostly carried out in the field of "education". Besides, it is seen that leadership studies have increased numerically since 2004 and a knowledge explosion has been experienced by 2020. On the other hand, it has been determined that the most studied leadership type is "transformational leadership". Based on these results, it was suggested to the researchers that they could focus on different dimensions of leadership by using the bibliometric method and do a similar study periodically. Furthermore, It is expected that the research will guide researchers working on leadership, especially regarding author collaboration, topic and journal selection.

Keywords

Leadership
Bibliometric Analysis
Science Mapping
Turkey

About Article

Received: 01.04.2022
Published: 28.03.2023
Doi: 10.18026/cbayarsos.1097364

^a İletişim Yazarı: emrah.kaya.eyd@gmail.com

^b Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, ORCID: 0000-0003-1615-068X

^c Arş. Gör, Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, ORCID: 0000-0001-6405-7995

Giriş

Liderlik, son yıllarda farklı disiplinlerden birçok araştırmacı tarafından yoğun bir ilgi ile çalışılmaktadır. Farklı disiplinlerden birçok araştırmacının bu yoğun ilgisi Türkiye’de de liderlik üzerine dikkate değer bir bilgi birikiminin oluşmasına yol açmıştır. Fakat Türkiye’deki liderlik çalışmalarının eğilimini bütüncül bir bakış açısıyla inceleyen herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Birçok dergide, liderliği farklı yönleriyle/temalarıyla ele alan çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte çalışmaların panoramik bir görünümü ortaya konulmamıştır. Liderlik ile ilgili çalışmaların alanyazında dağınık halde bulunması, söz konusu çalışmaların sistematik bir şekilde incelenmesini ihtiyaç haline getirmiştir.

Liderlik, doğası gereği birçok tanıma sahiptir. En yaygın kullanımı ile hedefe ulaşmak için başkalarını etkileyebilme yeteneği olarak tanımlanabilir (Hughes, Ginnett ve Curphy, 2009). House ve Aditya (1997) tarafından yapılan başka bir tanıma göre liderlik, bireylerin üyesi oldukları örgütlerin etkinliğine ve başarısına etki etme, motive etme ve diğerlerine katkıda bulunma yeteneğidir. Yukl’a (2013) göre ise liderlik; neyin nasıl yapılması gerektiği konusunda diğerlerinin anlamalarını sağlayarak üzerinde anlaşmaya varmaları amacıyla etkileme ve ortak hedeflere ulaşmak için bireysel ve toplu çabaları harekete geçirme sürecidir. Tüm bu tanımlardan hareketle liderliğin, insanları etkileme ve harekete geçirme becerisi olduğu söylenebilir.

Disiplinlerarası bir alan olan liderlik; daha çok yönetim, psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, kamu yönetimi ve eğitim yönetimi alanlarında ön plana çıkmaktadır (Yukl, 1989). Bu alanlarda öne çıkan konuların ise; takım liderliği, liderliğin yönetimi, performansı, modeli, liderlerin davranışları ve kişilik özellikleri olduğu söylenebilir (Samul, 2020). Günümüzde yapılan liderlik çalışmaları incelendiğinde, konuların sadece lidere ve lider özelliklerine değil; aynı zamanda liderin izleyicilerine, farklı bağlamlara ve kültürlere de odaklandığı belirtilmektedir (Tal ve Gordon, 2016).

Liderlik, özellikle sosyal bilimler alanında yönetim ve örgütsel davranış literatürünün temel konularından biri olmuştur. Nitekim liderlik konusuna odaklanan bilimsel yayınların sayısı her geçen gün artmaktadır. Dünya genelinde yürütülen liderlik makalelerinin, sadece %8’i 1923-1989 yılları arasında gerçekleştirilirken, 1990’lardan itibaren çalışmaların sayısında belirgin bir artış gözlenmiştir. Öte yandan 2010-2019 yılları arasındaki makaleler ise diğer tüm makalelerin %66’sını oluşturmaktadır. Ayrıca, küresel ölçekte liderlik makalelerinin %42,6’sı Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD); %9,9’u ise İngiltere’de yürütülmüştür (Samul, 2020). Bu yönüyle dünyadaki liderlik çalışmalarının büyük bir bölümünün Anglo-Amerikan ülkeleri tarafından gerçekleştirildiği söylenebilir.

Sosyal bilimlerde uzun süredir incelenen liderlik konusu Türkiye’de de birçok disiplin tarafından ilgi görmeye başlamıştır. Nitekim, Türkiye’deki liderlik makaleleri, dünya genelinde üretilen liderlik makalelerinin %1,5’ini oluşturmaktadır (Samul, 2020). Her ne kadar %1 gibi bir oran az görülse de tüm dünyadaki liderlik çalışmalarının dağılımı incelendiğinde, Türkiye’nin dokuzuncu sırada yer aldığı görülmektedir. Öte yandan Akfırat (2017) Türkiye’deki liderlik çalışmalarını iki temel kategori altında değerlendirmektedir. Birinci kategoride örgüt/yönetim, eğitim ve spor alanlarında etkili liderlik üzerine yapılan çalışmalar yer alırken, ikinci kategoride ise tercih edilen liderlik türleri ile kültürel yapı arasındaki ilişkilere odaklanan sosyal psikoloji araştırmaları yer almaktadır.

Türkiye'deki liderlik literatüründe, liderlik özellikleri ve davranışları, liderlik kimliği, liderlik süreçleri, ekoller, liderliğe ilişkin felsefi ve metodolojik sorunlara yönelik birçok çalışma bulunmaktadır (Göktürk ve Ağın, 2020). Bu araştırmalar geniş bir yelpazeye yayılmış ve zamanla Türkiye'de liderliğe ilişkin büyük bir bilgi birikimi yaratmıştır. Ancak üretilen bu bilgiler, sistematik olarak herhangi bir araştırmacı tarafından derinlemesine incelenmemiştir. Bu yönüyle; bu araştırma, alanyazındaki mevcut boşluktan hareketle Türkiye'deki liderlik çalışmalarının eğilimini ve nasıl bir evrim geçirdiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bir diğer deyişle, Türkiye'deki liderlik çalışmaları ile ortaya çıkan bilginin uzun bir tarihsel akış içinde analiz edilmesi ve haritalandırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye'deki liderlik çalışmalarının soykütüksel bir analizi yapılmış ve bütüncül bir görünüm oluşturulmak istenmiştir. Bu genel amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Türkiye bağlamında liderlik konulu makalelerin;

- Bilgi birikimi yıla, kuruma ve dergiye göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Web of Science (WoS) veri tabanına göre 'disiplin' dağılımı nasıldır?
- Bilgi tabanı -en sık tekrarlanan anahtar kelimeler ve liderlik türleri bakımından- nasıl bir eğilim göstermektedir?
- Bilgi tabanlı entelektüel yapısı nasıldır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada, Türkiye bağlamında yayınlanmış liderlik makalelerini analiz etmek amacıyla bibliyometriden (Chen ve Chen 2003; Zupic ve Čater, 2015) yararlanılmıştır. Bibliyometri, daha önce yayınlanmış verileri analiz etmek ve bir konuya ilişkin bilgi dağılımındaki yayın modellerini incelemek amacıyla istatistiksel tekniklerin kullanıldığı nicel bir araştırma yöntemidir (McCain, 1996). Bibliyometrik aygıtlar, herhangi bir veri tabanından (örn. WoS, Scopus) alınan çok sayıdaki dokümanı analiz etmek için bilim haritası araştırmalarına (science mapping) olanak tanımaktadır (Hallinger ve Kovačević, 2019).

Bibliyometrik analiz ya da bilim(sel) haritalama çalışmaları, bilgide ortaya çıkan entelektüel yapının görsel/mekânsal bir temsilini sunmaya olanak sağlamaktadır (White ve McCain, 1998; Zupic ve Čater, 2015). Bu kapsamda bibliyometrik yöntemler ile; belirli bir bilimsel araştırma konusunda nitel ve nicel değişimleri belirlemek için istatistiksel yöntemlerin uygulanmasından, konuyla ilgili yayınların profilinin oluşturulmasına kadar bir disiplin içindeki pek çok eğilimi tespit etmek mümkündür (De Bakker, Groenewegen ve Den Hond, 2005). Bu tür analizler, bilimsel faaliyetleri yorumlamak isteyen araştırmacılar için bir dizi avantajlar sağlamaktadır (Duque Oliva, Cervera Taulet ve Rodríguez Romero, 2006).

Bibliyometrik analizler geçmişi bilmenin ve araştırmalardaki ilerlemeleri tespit etmenin yanı sıra (Albort-Morant, Henseler, Leal-Millán ve Cepeda-Carrión, 2017) sunduğu göstergeler aracılığıyla da gelecekteki araştırma eğilimlerinin yönlendirilmesine imkân tanımaktadır (Cadavid-Higuaita, Awad ve Franco Cardona, 2012, akt. Gaviria-Marin, Merigo ve Popa, 2018). Araştırmacılar, makale ve dergi performansında ortaya çıkan eğilimleri, iş birliği kalıplarını ve araştırma bileşenlerini ortaya çıkarmak ve mevcut literatürdeki belirli bir alanın entelektüel

yapısını keşfetmek amacıyla bibliyometrik analiz yöntemine başvurabilmektedir (Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey ve Lim, 2021). Dolayısıyla etkili bir biçimde yürütülmüş olan bibliyometrik çalışmalar, bir alanın özgün ve anlamlı olarak ilerleyebilmesi için sağlam temeller oluşturabilmektedir. Bu nedenle bilim insanlarına (i) genel bir bakış kazanma, (ii) bilgi boşluklarını belirleme, (iii) araştırma için yeni fikirler üretme ve (iv) alana yönelik katkıları konumlandırma noktasında birtakım imkânlar sunmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki liderlik çalışmaları ile ortaya çıkan geniş bilgi tabanını, tarihsel bir akış içinde analiz etmek, yorumlamak ve değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada, tüm disiplinlere ait bilimsel belgeler WoS veri tabanı kullanılarak incelenmiştir. WoS, bilimsel araştırmaların künyelerine ilişkin bir dizi veri sağlamaktadır. Bu yönüyle, belgeler arasında iş birliği ve belgelerin etkileri hakkında ipucular sunduğu için bibliyometrik analiz yöntemine olanak tanımaktadır (De Bakker vd., 2005).

Türkiye bağlamında gerçekleştirilen ve liderliği konu edinen çalışmalara ulaşmak amacıyla, WoS veri tabanında (“leader*” or “lider*”) sözcükleri kullanılarak geniş bir tarama yapılmıştır. Bu tarama; öncelikle başlık (Title), yazar anahtar kelimeleri (Author Keywords) ve KeyWords Plus® kısımlarında gerçekleştirilmiştir. Fakat araştırmacılar, yaptıkları incelemelerde, KeyWords Plus® kısmından erişilen yayınların liderlik konusu ile doğrudan ilgili olmadığını tespit etmiştir. Bu nedenle, tarama (“leader*” or “lider*”) sözcükleri kullanılarak yalnızca başlık (Title) ve yazar anahtar kelimeleri (Author Keywords) ile sınırlı tutulmuştur. Böylelikle, doğrudan “liderlik” konusunu ele alan makalelere ulaşmak amaçlanmıştır.

Yapılan taramada, “Countries/Regions” alanı sadece “Turkey” ile sınırlandırılmış ve Türkiye odaklı çalışmalar ele alınmıştır. WoS veri tabanında bir çalışma içerisinde yabancı ülkelerden yazarların olduğu durumlarda, yazarlardan birinin Türk olması, çalışmayı Türkiye odaklı göstermektedir. Öte yandan “Document Types” alanı ise sadece “Articles” olarak sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte, çalışma 2021 yılına kadar olan araştırmalar ile sınırlı olduğundan, 2022 yılına ait olan araştırmalar taramaya dahil edilmemiştir. Bu sınırlandırmalar ölçüsünde son olarak 15 Şubat 2022 tarihinde tarama işlemi gerçekleştirilmiş ve bu tarih itibarıyla toplam 935 makaleye ulaşılmıştır. Söz konusu tarihten sonra WoS’a eklenmiş olan makaleler araştırmaya dahil edilmemiştir.

Taramaların sistematik olarak yapılabilmesi için Şekil 1’deki “Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses” (PRISMA) yönergeleri takip edilmiştir. PRISMA, bibliyometrik analizlerde, gerekli kaynaklara ulaşmak için izlenmesi gereken adımları gösterir (Liberati vd., 2009). Bu kapsamda Şekil 1’deki adımlar izlenerek, “liderlik” ile ilgili olmayan çalışmalar, araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kontrol edilmiştir. Kontroller sırasında, makalelerin daha çok özet (abstract) bölümleri dikkate alınmıştır. Bu çerçevede, liderlik ile bağlantısı bulunmayan makaleler tespit edilmiş ve araştırmacılar tarafından karşılaştırıldığında %94 oranında bir uyuma olduğu görülmüştür. Dolayısıyla 935 makaleden 41 tanesinin, liderlik ile ilgisi olmadığı gözlenmiş ve araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Bu ayıklama işleminden sonra makale sayısı 894’e düşmüş ve analiz 894 makaleye ilişkin veriler ışığında yürütülmüştür.

Şekil 1. Kaynakların belirlenmesine ilişkin PRISMA akış şeması (Liberati vd., 2009)

İşlem ve Verilerin Analizi

Makalelere ilişkin veriler, bibliyometrik analizlerde kullanılmak üzere WoS veri tabanından "txt" formatında bir dosya olarak dışa aktarılmıştır. Oluşturulan dosyanın içeriği, Excel programı ile düzenlenmiştir. Düzenleme sürecinde, araştırmacılar tarafından hariç tutulan çalışmalar dosyadan çıkarılmış ve böylelikle dosya analize hazır hale getirilmiştir.

Bibliyometrik analizler yapılırken "VOSviewer" yazılımından yararlanılmıştır. VOSviewer, bibliyometrik ağların görselleştirilmesi için tasarlanmış bir bilimsel haritalama programıdır. Bu program yoluyla anahtar kelime ortak bulunma analizi ve ortak yazarlık analizlerinin yanı sıra atıf ağlarının görselleştirilmesi gibi birçok bibliyometrik ağ analizi gerçekleştirmek mümkündür. Araştırmada sırasıyla *i*) yazar anahtar kelimeleri temelinde ortak bulunma (co-occurrence) analizi, *ii*) yazar ve dergi temelinde atıf (citation) analizi, *iii*) yazar temelinde ortak yazarlık (co-authorship) analizi ve *iv*) yine yazar temelinde ortak atıf (co-citation) analizi kullanılmıştır.

Ortak kelime analizi olarak bilinen, anahtar kelime ortak bulunma analizi (Van Eck ve Waltman, 2014) Türkiye'deki liderlik ile ilgili çalışmalardaki konu ve temaları belirlemek için kullanılmıştır. Bu analizde; incelenen makalelerin başlıklarına, anahtar sözcüklerine ve özet bölümlerinde geçen anahtar sözcüklerin kümelenme biçimlerine odaklanılmıştır. Araştırmacılar, kelimeler için tekrarlanma sıklığının en az 6 olması ile ilgili bir sınır/eşik belirlemiştir. Nitekim ortak alıntı ya da ortak sözcük analizleri yapılırken kesin kurallara bağlı sabit bir sayı ya da standart bulunmamaktadır (Van Eck ve Waltman, 2014).

Atıf analizi; yazarların, makalelerin ve dergilerin bilimsel dünyadaki etkisini belirlemede önemli bir araç olarak kullanılabilir (White ve McCain 1998; Zupic ve Čater 2015). Geleneksel makale atıf analizinde, bir makalenin, yayınlanmış olduğu dizindeki diğer makaleler (örn., Scopus, WoS, Google Scholar) tarafından kaç kez referans olarak gösterildiği hesaplanmaktadır. Ortak temaları paylaşan dergiler, birbirine benzer içerikte makaleler yayınlama eğilimi taşırlar. Dergiler arasındaki düğümlerin birbirine yakınlığı, bu dergilerin ortak atıfları ne ölçüde paylaştığını yansıtmaktadır. Harita üzerinde aynı renk/gölgeye sahip ve yakın mesafede bulunan dergilerin benzer entelektüel geleneği paylaştığı söylenebilir (Zupic ve Čater, 2015). Düğümlerden çıkan "çizgiler" ise ortak atıf yapılan belgeler arasındaki "bağlantıları" temsil etmektedir.

Bibliyometrik bir terim olarak "ortak yazarlık", bilimsel çalışmaların yazılmasında iş birliği yapmak anlamına gelir. Ortak yazarlık analizi; yazarlar, ülkeler ve kuruluşlar arasındaki iş birliğini tanımlamaktadır (Zupic ve Čater, 2015). Bu araştırmada da kullanılan ortak yazarlık analizi ile liderlik çalışmalarında ortaya çıkan akademik iş birlikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ortak alıntı analizi ise iki ayrı öbek halindeki yazar, makale ya da derginin birlikte atıf yapma sıklıklarının ifade etmektedir (Small, 1973). Bu analiz, bilim dünyasında literatüre katkı sunan bilim insanları arasında kurulan sosyo/bilimsel ağları ve iş birliklerini ortaya çıkarmak için etkili bir araçtır. Bu kapsamda VOSviewer yazılımı, literatürdeki yazarların kendi aralarında geliştirdiği ilişkileri ortak alıntı kalıplarına dayalı olarak görselleştirebilir ve bilim insanları arasındaki ortak alıntıları haritalandırabilir (Van Eck ve Waltman, 2014). Kendi aralarında yoğun alıntı trafiği olan yazarların entelektüel olarak birbirlerine yakınlık duyduğu varsayılmaktadır (Small, 1973). Bu nedenle bu çalışmada da yazar ortak atıf haritaları kullanılarak çeşitli disiplinlerin ve araştırma alanlarının “entelektüel yapısı” analiz edilmeye çalışılmıştır (Chen ve Chen 2003; White ve McCain 1998; Zupic ve Čater 2015).

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla öncelikle ayrıntılı betimleme yönteminden yararlanılmıştır. Bu kapsamda verilerin nasıl toplandığı, hangi ölçütler kullanılarak ayıklandığı ve analiz sürecinde hangi aşamalardan geçildiği adım adım betimlenmiştir. Daha sonra veri toplama sürecinde hangi sınırlandırmaların kullanıldığı açıkça belirtilmiş ve çalışmada “dahil etme” ve “hariç tutma” kriterleri ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur. Çalışmaya dahil edilecek ya da hariç tutulacak çalışmaların belirlenmesinde ise aşağıdaki ölçütlerden yararlanılmış ve ölçütleri karşılamayanlar araştırmaya dahil edilmemiştir:

- a. Türkiye adresli olması,
- b. Yayın türünün sadece “makale” formatında olması,
- c. Çalışma konusunun “liderlik” ile ilgili olması,
- d. Yayın tarihinin en son 2021 yılına ait olması.

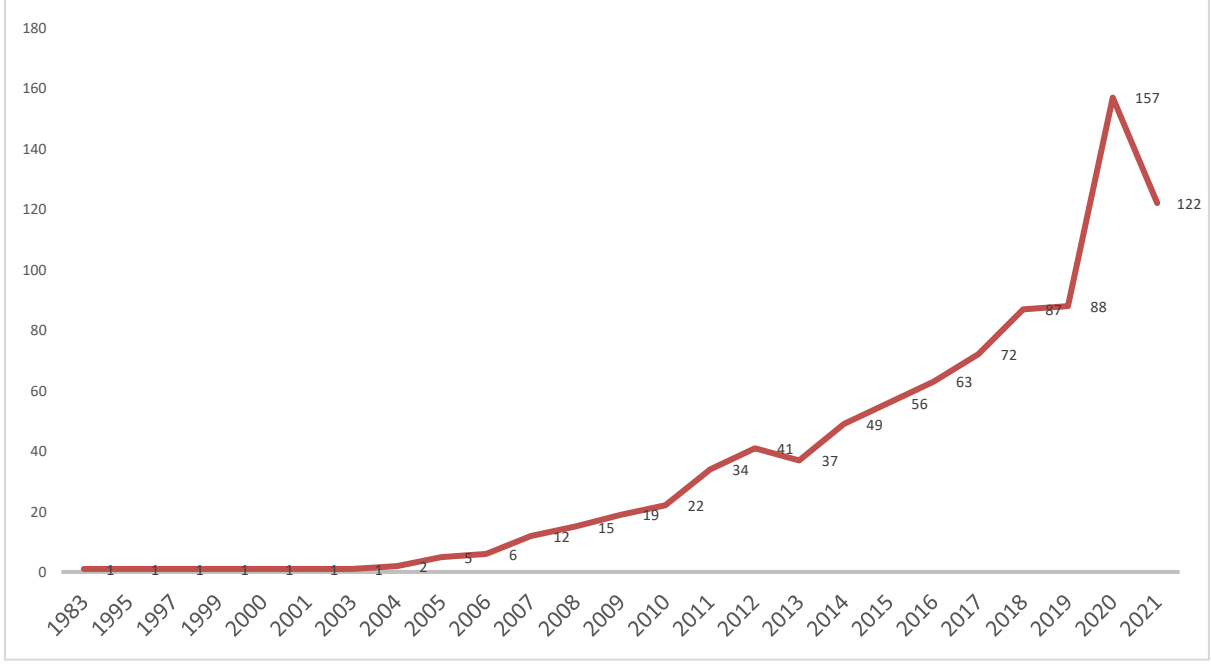
Veri toplanırken belirlenen önemli ölçütlerden biri de, çalışmaların “liderlik” konusu ile ilgili olmasıdır. Bu nedenle WoS veri tabanında yapılan tarama sonucunda elde edilen 935 makalenin hepsi araştırmaya dahil edilmemiştir. Bu aşamada yazarlar tarafından makalelerin başlık ve özetleri ayrı ayrı incelenmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde liderlikle ilgisi olmadığına karar verilen 41 makale, -yazarların müzakeresi ve mutabakatı sonucunda- araştırma kapsamından çıkarılmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada 1983 - 2021 yılları arasında yayınlanmış olan toplam 894 makale analiz edilmiştir. Bu makaleler; 706 farklı kurumda görevli, toplam 1587 araştırmacı tarafından kaleme alınmıştır. Araştırmada, Türkiye odaklı makaleler ele alınmıştır. WoS’ta herhangi bir makalenin Türkiye odaklı olması için yazarlarından en az birinin Türk olması gerekmektedir. Bu nedenle, makalelerde Türk yazarlar ile iş birliği yapmış olan 72 farklı ülkeden araştırmacı bulunmaktadır. Söz konusu 894 makalenin, 419 farklı bilimsel dergide yayımlandığı tespit edilmiştir. Makaleler, başta İngilizce (769) olmak üzere Türkçe (121), Rusça (2), Almanca (1) ve İspanyolca (1) yazılmıştır. Ayrıca araştırmaya ait tüm bulgular alt problemler ile uyumlu olarak aşağıda ayrı ayrı sunulmuştur.

Yıla, Kuruma ve Dergiye Göre Dağılım

Araştırma kapsamında incelenen makalelerin yıllara göre dağılımına bakıldığında, Türkiye’de 1983 yılından beri liderlik alanında makaleler üretildiği görülmektedir. Bu tarihten 2020’ye kadar olan süreçte makale sayısında genel bir artış görülmektedir. Söz konusu dağılıma ilişkin grafik Şekil 2’de sunulmuştur:

Şekil 2. Makalelerin yıllara göre dağılım grafiği

Şekil 2 incelendiğinde, 1983 - 2004 yılları arasında liderlikle ilgili yalnızca dokuz makalenin yayınlandığı görülmektedir. 1983 - 2004 yılları arası, liderlik çalışmalarının tohumlarının atıldığı birinci evre olarak değerlendirilebilir. Fakat 2005 yılı ile birlikte liderlik çalışmaları hız kazanmıştır. Makale sayısı 2005 ile 2020 yılları arasında düzenli olarak artmıştır. Bu dönem ise Türkiye’de liderlik çalışmalarının yavaş yavaş filizlendiği bir dönem olarak kabul edilebilir. 2020 yılında ise liderlik konulu makalelerin sayısında büyük bir patlama olduğu göze çarpmaktadır. Bu evrede ise liderlik çalışmalarını uzun yıllar bekleyip aniden çiçek açan ‘bambu’ya benzetmek mümkündür. Bu gelişimsel grafiğe göre liderlik çalışmalarının doğal koşullar içinde giderek artacağı ve büyük bir bilgi birikimi yaratacağı söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen 894 makale 419 farklı bilimsel dergide yayınlanmıştır. Bununla birlikte, makaleleri kaleme alan toplam 1587 araştırmacı, çoğunluğu üniversiteler olmak üzere 706 farklı kurumda görev yapmaktadır. Tablo 1’de, makalelerin en çok yayınlandığı dergiler ve kurumlar detaylı olarak belirtilmiştir:

Tablo 1. Makalelerin En Çok Yayınlandığı Dergi ve Kurumlar

Dergi	Yayın Sayısı	Kurum	Yayın Sayısı
Eğitim ve Bilim	27	Hacettepe Üniversitesi	61
Eurasian Journal of Educational Research	20	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	46
Educational Management Administration Leadership	17	Dokuz Eylül Üniversitesi	35
Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri	17	Marmara Üniversitesi	35
Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	16	Doğu Akdeniz Üniversitesi	31
International Journal of Organizational Leadership	15	Gazi Üniversitesi	30
Sustainability	15	Ankara Üniversitesi	28
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	14	İstanbul Üniversitesi	28
Leadership Organization Development Journal	14	Boğaziçi Üniversitesi	27
Educational Sciences Theory Practice	10	Adıyaman Üniversitesi	24
Amme İdaresi Dergisi	10	Millî Eğitim Bakanlığı (Türkiye)	22
Anthropologist	10	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	21
		Koç Üniversitesi	21
		Yakın Doğu Üniversitesi	21

Tablo 1’de de görüldüğü gibi, liderlik konusunda en çok makaleye sahip dergiler; Eğitim ve Bilim, Eurasian Journal of Educational Research, Educational Management Administration Leadership, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, International Journal of Organizational Leadership, Sustainability, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Leadership Organization Development Journal, Educational Sciences Theory Practice, Amme İdaresi Dergisi ve Anthropologist’tir. Bu dergilerde yayınlanan makaleler, toplam makalelerin yaklaşık %20’sini oluşturmaktadır. Ayrıca, en çok makalenin yayınlandığı ilk beş derginin doğrudan “eğitim” alanına hitap etmesi ise oldukça dikkat çekicidir.

Yazarların görev yaptığı kurumlar incelendiğinde, en fazla makale üretilen 14 kurumdan 13’ünün üniversiteler; birinin ise Millî Eğitim Bakanlığı olduğu tespit edilmiştir. Bu kurumlar sırasıyla; Hacettepe Üniversitesi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi, Millî Eğitim Bakanlığı (Türkiye), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Koç Üniversitesi ve Yakın Doğu Üniversitesi’dir. Bu kurumların ürettiği liderlik konulu makalelerin sayısı toplam makale sayısının yaklaşık %22’sine karşılık gelmektedir.

Disiplinlere Göre Dağılım

Disiplinlerin belirlenmesinde veri tabanının sunduğu araştırma alanları dikkate alınmıştır. Bu çerçevede, WoS veri tabanına göre 1983 - 2021 yılları arasındaki liderlik konulu makaleler 97 farklı disiplin kategorisi içerisinde dağılım göstermektedir. Bu bulguya dayalı olarak, Türkiye'deki liderlik çalışmalarının geniş bir alana yayıldığı söylenebilir. En çok liderlik konulu makale yayınlayan 14 disiplin Şekil 3'te gösterilmiştir:

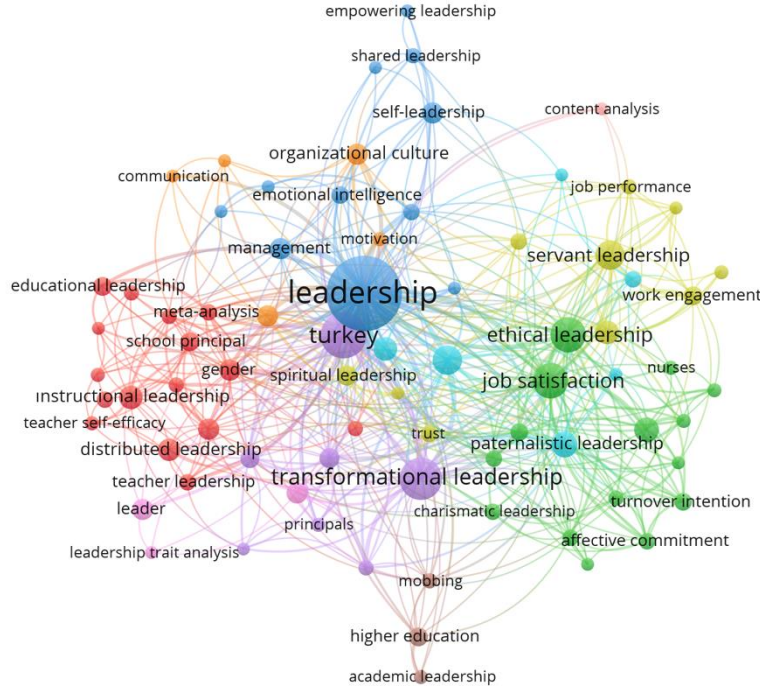

Şekil 3. Makalelerin en çok yayınlandığı 14 disiplin

Şekil 3'te görülen disiplinler, liderlikle ilgili makalelerin yaklaşık %75'ini kapsamaktadır. Pasta grafiğinde en büyük dilimi "eğitim" oluşturmaktadır. Eğitim alanında yapılan makaleler tüm makalelerin yaklaşık %21'ini içermektedir. Bu durum, genelde eğitim, özelden ise eğitim yönetimi alanındaki araştırmacıların, liderlik konusuna yoğun bir ilgi gösterdiği şeklinde yorumlanabilir. Eğitim araştırmalarını sayısal olarak sırayla "yönetim" (%17), "işletme" (%7) ve "ekonomi" (%4) alanları izlemektedir. Bu üç alan, Türkiye'deki liderlik çalışmalarının büyük ölçüde 'iktisadi ve idari bilimler' çatısı altında toplandığını göstermektedir. Bu nedenle Türkiye'deki liderlik çalışmaları, doğası gereği; eğitim, yönetim, işletme ve ekonomi başta olmak üzere, birçok farklı disiplinden beslenmekte ve 'melez' bir içerik ortaya koymaktadır.

Liderlik Bilgi Birikimi

Liderlikle ilgili 894 makalede toplam 2177 anahtar kelime tespit edilmiştir. Yapılan analizde “en az tekrarlanma” sayısı 6 ile sınırlandırılmıştır. Böylelikle, Şekil 4’te, en sık tekrarlanan kelimeler ve kelimelerin birlikte bulunma durumu, kümeler halinde görselleştirilmiştir:

Şekil 4. En sık tekrar eden kelimeler (min. 6)

Şekil 4’te görüldüğü gibi, en sık tekrar eden anahtar kelimeler; liderlik (leadership) (185), Türkiye (Turkey) (70), dönüşümcü liderlik (transformational leadership) (58), etik liderlik (ethical leadership) (41), iş doyumunu (job satisfaction) (41), hizmetkâr liderlik (servant leadership) (41) ve örgütsel bağlılık (organizational commitment) (29)’tır. Bu tür analizlerde, anahtar kelimelerin kümelenme rengi ve kümelenildiği yer oldukça önemlidir. Kırmızı kümede yer alan “öğretimsel liderlik, eğitim liderliği, okul yöneticisi, öğretmen öz yeterliği” gibi anahtar kelimeler daha çok “eğitim” ve “okul” odaklıdır. Kırmızı kümenin yoğun olması, çalışmaların eğitim alanında daha fazla gerçekleştiği bulgusunu desteklemektedir. Diğer taraftan yoğunluğu yüksek yeşil kümelerde ise “iş doyumunu, etik liderlik, işten ayrılma niyeti, duygusal bağlılık” gibi kelimelerin yer aldığı görülmektedir. Bu kelime öbekleri ise “eğitim” alanından ziyade örgütsel davranışlara odaklanan “yönetim” ve “işletme” alanlarına işaret etmektedir. Ayrıca mavi, mor ve sarı küme bulutları ise her alanda yer alabilecek “dönüşümcü liderlik, öz liderlik, hizmetkâr liderlik, yönetici” vb. ortak kelimeleri göstermektedir.

Çalışmada, öte yandan anahtar kelimeler üzerinden “liderlik türleri”nin tekrar edilme durumları ele alınmıştır. Söz konusu analiz için 2177 anahtar kelime sırayla incelenmiştir. İçlerinden liderlik türü ile ilgili olan anahtar kelimeler ayıklanmış ve neticede elde edilen 123 farklı liderlik türü, tekrar etme sıklığına göre sıralanmıştır. Bu liderlik türleri, sıklık bakımından, Şekil 5’te kelime bulutu biçiminde görselleştirilmiştir:

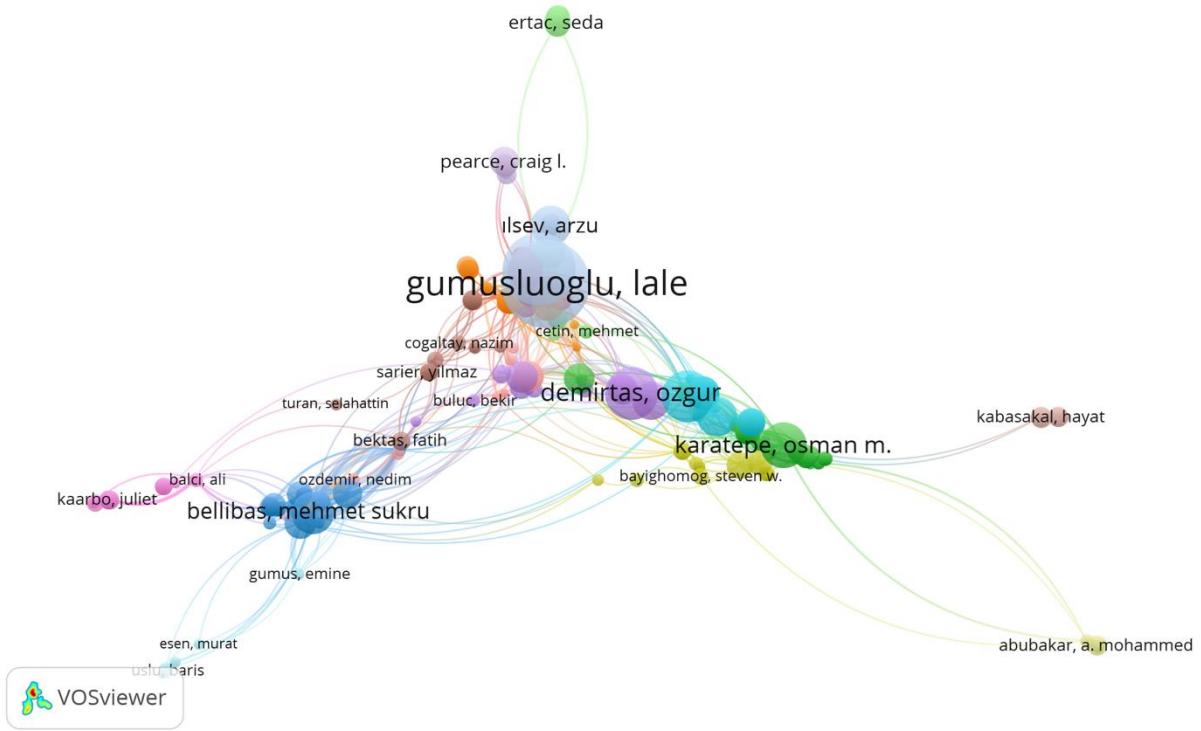
Şekil 5. Liderlik türlerinin kullanılma sıklığı (min. 6)

Şekil 5'te verilen kelime bulutuna göre, (kelime sıklığı en az 6 ile sınırlandırıldığında) en sık başvurulan liderlik türleri; dönüşümcü liderlik-transformational leadership (63), etik liderlik-ethical leadership (41), hizmetkâr liderlik-servant leadership (32), öğretimsel liderlik-instructional leadership (26), babacan liderlik-paternalistic leadership (24), otantik liderlik-authentic leadership (20), dağıtımçı liderlik-distributed leadership (17), öz liderlik-self-leadership (17), manevi liderlik-spiritual leadership (13), eğitim liderliği-educational leadership (12), öğretmen liderliği-teacher leadership (10), teknoloji liderliği-technology leadership (10), karizmatik liderlik-charismatic leadership (9), stratejik liderlik-strategic leadership (9), etkileşimsel liderlik-transactional leadership (9), okul liderliği-school leadership (8), paylaşılmış liderlik-shared leadership (8), akademik liderlik-academic leadership (7), güçlendirici liderlik-empowering leadership (7), politik liderlik-political leadership (6) ve sosyal adalet liderliği-social justice leadership (6)'dir. Çalışma konusu olan ilk sekiz liderlik türü, çalışılan liderlik türlerinin neredeyse yarısına (%48) denk gelmektedir.

Bilgi Tabanlı Entelektüel Yapı

Bu bölümde, öncelikle liderlik ile ilgili makaleler çerçevesinde en çok atıf alan yazarlar ve dergiler incelenmiştir. Sonrasında, yazarların birlikte yayın yapma sıklığı incelenerek iş birliği analizi; kaynakçada birlikte yer alma durumu incelenerek ise ortak atıf analizi gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, liderlik çalışmaları ile ilgili bilgi tabanlı entelektüel yapının ortaya konulması hedeflenmiştir.

En çok atıf alan yazar ve bağlantı analizi yapılırken minimum doküman sayısı "1" ve en az atıf sayısı "10" ile sınırlandırılmıştır. Doküman sayısının "1" ile sınırlandırılmasının amacı; tek bir çalışma ile araştırmacının aldığı atıflar sayesinde ön plana çıkabilme ihtimalidir. Söz konusu analiz ile elde edilen görsel, Şekil 6'da sunulmuştur:

Şekil 6. En çok atıf alan yazarlar (Min. Doküman:1, Atıf: 10)

Yazar atıf analizi bağlamında en çok atıf alan yazarlar; Lale Gümüşlüoğlu, Arzu İlsev, Özgür Demirtaş, Hakan Erkutlu, Osman M. Karatepe ve Mehmet Şükrü Bellibaş’tır. Yazarların çok fazla atıf aldığı liderlik çalışmaları araştırmacılar tarafından ayrıca incelenmiştir. Gümüşlüoğlu ve İlsev’in 2009 yılında birlikte yürüttüğü iki ayrı çalışma (Transformational leadership, creativity, and organizational innovation - Transformational Leadership and Organizational Innovation: The Roles of Internal and External Support for Innovation) aldığı yüksek atıf sayıları ile yazarların etkililiğinde oldukça önemli bir paya sahip olmuştur. Belirtilen iki çalışma da “dönüşümcü liderlik” ile ilgilidir. Demirtaş’ın en çok atıf aldığı çalışmaları ise 2015 yılında kaleme aldığı “etik liderlik” konulu iki makaledir (The effect of ethical leadership behavior on ethical climate, turnover intention, and affective commitment - Ethical leadership influence at organizations: Evidence from the field). Erkutlu’nun atıf bağlamında en etkili makalesi yine “dönüşümcü liderlik” ile ilgili bir çalışmayı içermektedir. (The impact of transformational leadership on organizational and leadership effectiveness: The Turkish case). Karatepe’nin liderlik bağlamında öne çıktığı çalışmaları “hizmetkâr liderlik” konularını ele almaktadır (Servant leadership, organisational trust, and bank employee outcomes). Liderlik alanında etkili yazarlardan bir diğeri ise Bellibaş’tır. Bellibaş, eğitim yönetimi alanında çalışmalar üretmekle birlikte özellikle öğretimsel ve dağıtımcı liderlik konularında yazdığı makaleleri ile bir etki yaratmaktadır.

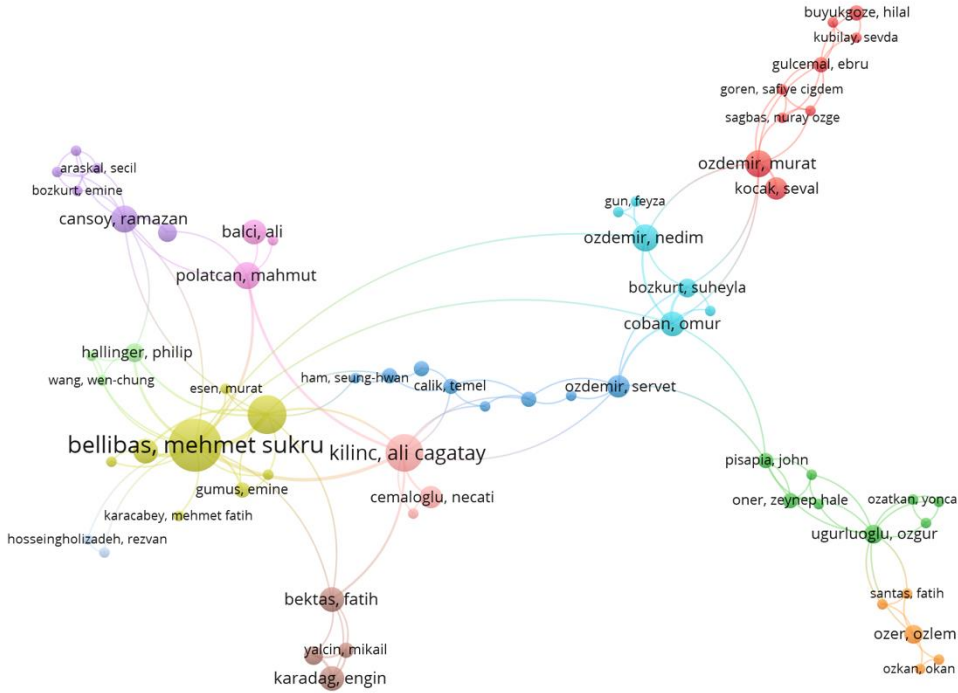
Araştırmada ele alınan 894 makale 419 farklı dergide yayınlanmıştır. Bu bölümde, liderlik çalışmalarının yayımlandığı dergilerin etkililik derecesi yine ilgili dergilerde bulunan makalelere ait atıflar ölçüsünde değerlendirilmiştir. En çok atıf alan dergi ve bağlantı analizi yapılırken minimum doküman sayısı 1 ve en az atıf sayısı 10 ile sınırlı tutulmuştur. Bu kapsamda VOSviewer tarafından oluşturulan ağ yapısı Şekil 7’de görselleştirilmiştir:

Şekil 7. En çok atıf alan dergiler (Min. Doküman:1, Atıf:10)

Görselde sol üst kümede daha çok “eğitim” odaklı bilimsel dergilerin yer aldığı görülmektedir. Orta alt bölgede ise “uluslararası odaklı” yönetim, işletme ve genel liderlik bağlamındaki çalışmalara yer veren dergiler bulunmaktadır. Sağ üstte ise diğer dergilerle çok fazla bağlantısı bulunmayan yalıtılmış (isolated) dergiler yer almaktadır. Bu hususta öne çıkan önemli bir özellik; liderlik çalışmalarının tek bir disiplin ya da konu alanına ait dergilere sıkışıp kalmamasıdır. Eğitimden işletmeye, hemşirelikten turizme kadar birçok çeşitli disipline özgü dergilerde liderlik ile ilgili çalışmaların yayınlanması, liderliğin geniş bir hareket alanına sahip olduğunu göstermektedir. Liderlik çalışmaları bağlamında en çok atıf alan dört dergi; Journal of Business Research, Leadership Quarterly, Journal of Business Ethics ve Journal of International Business Studies’dir. Belirtilen dört dergiden üçünün doğrudan “işletme” (business) ile ilgili olması nispeten dikkat çekicidir. Bu durum, “işletme” alanında yayınlanan makalelerin etkililik derecesinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan, “işletme” odaklı dergilerin liderlik çalışmalarındaki etkisi ve diğer dergiler arasındaki bağlantıları onun merkezi konumunu gösterir niteliktedir.

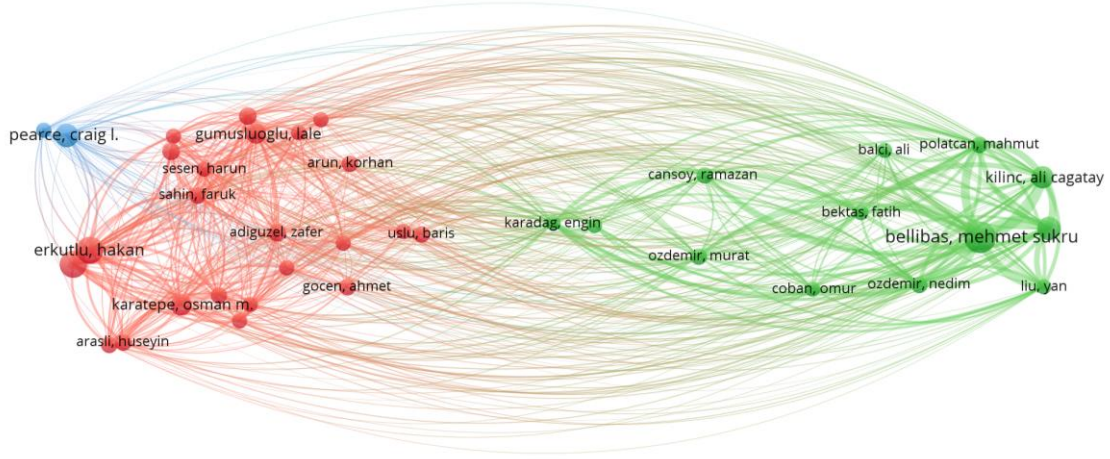
İş birliği analizi, yazarların birlikte yayın yapma durumu ve sıklığı ile belirlenmektedir. Bu analiz sırasında minimum doküman sayısı “1” ve en az atıf sayısı “0” olarak belirlenmiştir. Bu sınırlandırmanın amacı, makale sayısı ve aldığı atıf az olsa da iş birliği güçlü olan yazar kümelerine ulaşmaktır. Böylelikle iş birliği analizi yapılırken veri kaybının önlenmesi amaçlanmıştır. Liderlik makalelerini yazan akademisyenlerin iş birliği ağı Şekil 8’de görselleştirilmiştir:

Şekil 8. Yazar iş birliği durumu (Min. Doküman:1, Atıf:0)

Yazar iş birliği analizinde, epistemik grupların daha çok yine “eğitim” alanında yer aldığı ve belirli isimler etrafında kümelendiği görülmektedir. Bu kümelenmelerin başında; Mehmet Şükrü Bellibaş, Ali Çağatay Kılınç, Murat Özdemir, Nedim Özdemir, Servet Özdemir ... gibi isimlerin yer aldığı görülmektedir. Bu durum çalışmaların en çok “eğitim” alanında üretilmesi ile doğrudan ilgili bir durumdur. Öte yandan Şekil 8 incelendiğinde bilim insanlarının kendi çalıştıkları kurum sınırlarını aştığı ve farklı üniversite ve disiplinlerden, birçok bilim insanı ile akademik iş birlikleri kurduğu söylenebilir.

Diğer yandan ortak atıf analizi, bir araştırma alanının entelektüel yapısını keşfetmek için sıklıkla kullanılan bir yöntemdir (Gümüş, Gök ve Esen, 2020). Bu analiz sayesinde, yazarların çalışmalarda birlikte atıf yapıma durumlarına ulaşılabilmektedir. Analiz sırasında minimum doküman sayısı “5” ve en az atıf sayısı “0” ile sınırlı tutulmuştur. Liderlik çalışmalarına ilişkin ortak atıf analizi Şekil 9’da görselleştirilmiştir:

Şekil 9. Yazar ortak atıf analizi (Min. Doküman:5, Atıf:0)

Şekil 9’da, Türkiye’deki liderlik literatürünün temelinde iki ana düşünce okulunun (epistemik küme) olduğu anlaşılmaktadır. Bu kümeler, kırmızı ve yeşil yazar grupları içinde açıkça görülebilmektedir. Kırmızı grupta, genelde iktisadi ve idari bilimler; özelde ise “işletme”, “yönetim”, “ekonomi” alanlarında çalışmalar üreten araştırmacılar yer almaktadır. Yeşil grupta ise genelde eğitim ve özelde eğitim yönetimi alanında bilimsel yayınlar yapan güçlü isimler bulunmaktadır. Bu düşünce oluşumlarının her biri, önemli bir akademisyen grubu ile temsil edilmekte ve düşünsel olarak yönlendirilmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de son yıllarda farklı disiplinlerden birçok araştırmacı liderlik konusu ile ilgili araştırmalar yapmış ve giderek konunun kapsam ve çeşitliliğinin artmasına katkı sağlamıştır. Bu araştırmada, liderlik konusundaki artan bu bilgi birikimini WoS veri tabanında taranan makaleler ışığında, çeşitli bibliyometrik analiz yöntemleri kullanarak, sistematik bir biçimde incelemek amaçlanmıştır. Türkiye’deki liderlik çalışmaları tarihsel olarak 1983 yılına dayanmaktadır. Söz konusu tarihten itibaren konuyla ilgili çalışmalarda ardışık ve düzenli bir bilgi artışı yaşanmıştır. Daha sonra 2020 yılına gelindiğinde ise büyük bir sıçrama yaşandığı görülmüştür. Nitekim sadece 2020 yılında yayınlanan makale sayısının, 1983’ten sonraki 30 yıllık süreçte yayınlanan makale sayısından daha fazla olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar, bu yıllarda Türkiye’de liderlik konusundaki yaşanan bu bilgi patlamasının dünya genelinde liderliğe olan ilgiden kaynaklanabileceğini düşünmektedir.

Türkiye’de liderlikle ilgili 894 makale, toplam 419 farklı bilimsel dergide yayınlanmıştır. Buradan hareketle Türkiye’deki liderlik çalışmalarının sadece birkaç yayın kuruluşunda toplanmadığı ve yayın yelpazesinin oldukça geniş olduğu söylenebilir. Makalelerin toplam 706 farklı kurumda üretildiği ve en çok yayın yapan kurumların Hacettepe, Bilkent, Dokuz Eylül ve Marmara Üniversitesi olduğu tespit edilmiştir. Liderlik çalışmaları Türkiye’de sadece belirli örgüt sınırları içinde yoğunluk gösterse de, çeşitli kurumların bu konudaki bilgi üretme kabiliyeti giderek artmaktadır. Nitekim söz konusu makalelerin başta Türkiye’nin sadece dar bir bölgesinde ve belirli birkaç üniversitesinde toplanmışken daha sonra geniş bir coğrafyaya yayıldığı gözlenmektedir. Bilimsel anlamda yaşanan bu coğrafi açılım, Türkiye’deki liderlik çalışmalarının giderek kurumlar arasında yayıldığı ve genişleme eğilimi gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Liderlik farklı disiplinlerden pek çok araştırmacı tarafından yoğun bir ilgi ile çalışılmaktadır. Liderlik çalışmalarının bu noktada en çok incelendiği disiplin ise “eğitim bilimleri”dir. Eğitim bilimleri çatısı altında bulunan eğitim yönetimi alanı, doğası gereği eğitim örgütlerinin yönetsel işleyişine odaklanmaktadır (Bush 2006). Nitekim Uslu ve Özdemir (2021) tarafından yürütülen bir araştırmada, Türkiye’deki eğitim yönetimi alanına ilişkin yapılan yayınlarda en sık kullanılan kavramlar analiz edilmiş ve Türkiye’deki eğitim yönetimi yayınlarında en çok kullanılan kavramın “liderlik” olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, Türkiye’deki liderlik çalışmalarının en fazla eğitim alanında yapıldığı gerçeğini dolaylı olarak desteklemektedir.

Liderlik çalışmaları, eğitim bilimlerinden sonra en fazla yönetim ve işletme alanlarında çalışılmaktadır. Bu durum Türkiye’deki liderlik çalışmalarının, birçok disipline ait kavram ile şekillenmesine ve giderek zenginleşmesine yol açmıştır. Örneğin liderlik çalışmalarında karşılaşılan “bakım yönetimi”, “hastane”, “kanıta dayalı hemşirelik” gibi anahtar kelimelere sahip makaleler “sağlık” alanındaki liderlik olgusuna odaklanırken; “konaklama yönetimi” ve “otel yönetim sistemi” gibi anahtar kelimelerin yer aldığı makaleler ise “turizm” alanında yapılmış liderlik çalışmalarını ön plana çıkarmaktadır. Liderliğin çok yönlü bu kavramsal alt yapısı, liderlikle ilgili yapılan çalışmalarda açık bilim yaklaşımına uygun hareket edildiğine dair bir dizi mesaj içermektedir.

Türkiye’de toplam 123 farklı liderlik türü çalışılmıştır. Söz konusu türler arasında en çok; dönüşümcü liderlik (transformational leadership), etik liderlik (ethical leadership), hizmetkâr liderlik (servant leadership) ve öğretimsel liderlik (instructional leadership) ön plana çıkmaktadır. Bu liderlik türleri arasında öğretimsel liderliğin ilk sıralarda yer alması, öğretimsel liderliğe karşı uluslararası alanyazındaki yükselen ilginin Türkiye’deki yansıması olarak değerlendirilebilir. Nitekim son yıllarda, küresel ölçekte bir akademisyen topluluğu, etkili okul liderliğinin doğasını ve bunun öğretme ve öğrenmedeki gelişmelerle nasıl bağlantılı olduğunu anlamaya çalışan birçok araştırma yayınlamıştır (Hallinger ve Heck, 1996; Kruger, Witziers ve Slegers, 2007; Leithwood, Harris ve Hopkins, 2008; Leithwood ve Sun, 2012; Rigby, 2013; Walker ve Ko, 2011). Teorinin uygulamadaki ve araştırma yöntemlerindeki gelişmeleri, öğretimsel liderlik ile ilgili giderek daha güçlü temellere sahip bir bilgi tabanının oluşmasına yol açmış (Heck ve Hallinger, 2005; Leithwood vd., 2008) ve etkileri Türkiye’ye kadar sıçramıştır.

Bilim haritalama çalışmalarının bir diğer avantajı, bilim otoriteleri tarafından kabul edilen akademisyenlerin belirlenebilmesine olanak sağlamasıdır. Bu bağlamda, Türkiye’de liderlik konusunda en çok atıf alan yazarların Lale Gümüşlüoğlu, Arzu İlsev, Özgür Demirtaş, Hakan Erkutlu, Osman M. Karatepe ve Mehmet Şükrü Bellibaş olduğu görülmektedir. Öte yandan Türkiye’de liderlik alanında yapılan çalışmalarda yazarların en çok atıf aldığı liderlik türleri ise; dönüşümcü liderlik, etik liderlik, hizmetkâr liderlik, öğretimsel liderlik ve dağıtımçı liderliktir. Dolayısıyla bu liderlik türlerinin son yarım yüzyılda büyük bir etki alanı yarattığı ve gelecek araştırmacılar için bir izlenice ya da izgörü oluşturabileceği söylenebilir.

Dergilerin doküman ve atıf sayıları incelendiğinde, en çok dokümana sahip dergilerin sırasıyla Eğitim ve Bilim (Education and Science), Eurasian Journal of Educational Research ile Educational Management Administration & Leadership olduğu görülmüştür. En çok atıf alan üç derginin ise Journal of Business Research, Leadership Quarterly, Journal of Business Ethics olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fakat en çok atıf alan bu dergiler sadece belirli birkaç makale ile etki yaratmaktadır. Dolayısıyla, dergiler ve kurumlar incelendiğinde, dergilerdeki doküman sayılarının atıf sayıları ile doğrudan ilişkili olmadığı tespit edilmiştir. Bazı dergi ve

kurumlardaki tek bir belge diğer birçok belgeden daha fazla etkili olabilmekte ve daha çok etki alanı yaratabilmektedir. Ayrıca Türkiye’de yapılan liderlik çalışmalarının yayınlandığı dergilere bakıldığında, en çok atıf alan dergilerin işletme alanına ait olduğu saptanmıştır. Bu bakımdan işletme alanına ait dergilerin liderlik çalışmalarını domine ettiği söylenebilir.

Türkiye’deki liderlik çalışmalarına ait akademik iş birlikleri incelendiğinde ise araştırmaların genellikle belirli üniversiteler içindeki akademik yakınlaşmalar neticesinde olduğu saptanmıştır. Kurulan iş birlikleri daha çok bir lider akademisyen tarafından yönlendirilmekte ve onun etrafında şekillenmektedir. Bu bakımdan üniversitelerdeki merkez konumunda olan akademisyenlerin çevresindeki diğer araştırmacıları düşünsel olarak beslediği ve bir düşünce yapılanması kurduğu söylenebilir. Bu durum farklı ekollerle temsil edilen bir dizi entelektüel yuvalar (intellectual home) yaratmaktadır. Bununla birlikte, üniversitelerdeki yerleşik gruplardan sıyrılarak farklı çevrelerle iş birliği kuran ve etkili araştırmalar yürüten akademisyenler de bulunmaktadır. Bu akademisyenlerden bazıları kimi zaman Türkiye odaklı çalışmalarla sınırlı kalmayıp yurt dışındaki araştırmacılarla da iş birlikleri içine girebilmektedir.

White ve McCain (1998), yazar ortak atıf analizinin bir akademik disiplinin, bir araştırma alanının veya bir derginin “entelektüel yapısını” yansıtan görsel bir temsil sağlayabileceğini öne sürmektedir. Bu görselde yakın mesafede olan yazarlar, sıklıkla birlikte alıntılanma eğilimindedir ve bu nedenle entelektüel bir benzerlik taşırlar. Bu ortak alıntı ilişkilerinden oluşan renkli kümeler, literatürdeki "düşünce okullarını" veya önemli araştırma akışlarını temsil eder (Hallinger ve Kovačević, 2021). Bu kapsamda Türkiye’deki liderlik çalışmaları eğitim bilimleri ve iktisadi-idari bilimler olmak üzere iki ana cephede toplanmaktadır. Bu iki cephe birbirleriyle güçlü bağlantılara sahip olmamakla birlikte aralarında zayıf bir ilişki bulunmaktadır.

Bu araştırmanın, Türkiye’deki liderlik ile ilgili makalelerin kapsamlı, sistematik ve nesnel bir biçimde incelenmesi ve bütüncül sonuçlar sunması bakımından alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir. Araştırma sonuçları, özellikle sosyal bilimler alanında çalışan akademisyenler için liderlik araştırmalarına özgü bütüncül bir bakış açısı sunabilir. Ayrıca farklı araştırmacılara, Türkiye’deki liderlik bilgi birikimine katkı veren yazarları, üniversiteleri ve dergileri tanıması ve onlarla akademik etkileşimler kurması bakımından da imkân tanıyabilir.

Araştırma, WoS veri tabanında yer alan 1983 - 2021 yılları arasındaki Türkiye adresli makaleler ile sınırlıdır. Bu nedenle, gelecek araştırmalarda farklı veri tabanlarından elde edilen liderlik çalışmaları, bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenebilir. Araştırmacılar ayrıca “liderlik türleri”nden herhangi birinin (örn. hizmetkâr liderlik için bkz. Najam ve Mustamil, 2020; otantik liderlik için bkz. Margiadi ve Wibowo, 2020) analizi için aynı yönteme başvurabilir.

Türkiye’de son birkaç yılda liderlikle ilgili yapılan yayınların sayısına bakıldığında hızlı bir artış olduğu görülmektedir. Bu nedenle birkaç on yıl içinde geniş bir liderlik bilgi temeli oluşması beklenmektedir. Nitekim mevcut araştırmada 894 makale incelenmiş; fakat, birkaç yıl içinde bu sayı üstel (katlanarak) olarak artma ve mevcut haritaları baştan aşağı değiştirme eğilimi göstermektedir. Dolayısıyla Türkiye’deki liderlik çalışmaları ile ilgili yeni bir bibliyometrik analiz yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akfırat, S. (2017). Kimlik liderlik ölçeğinin Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin üniversite öğrenci örnekleminde incelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39), 51-69.
- Albort-Morant, G., Henseler, J., Leal-Millán, A., & Cepeda-Carrión, G. (2017). Mapping the field: A bibliometric analysis of green innovation. *Sustainability*, 9(6), 1011.
- Bush, T. (2006). Theories of educational management. *International Journal of Educational Leadership Preparation*, 1(2), 1-25.
- Chen, C., & Chen, C. (2003). *Mapping Scientific Frontiers*. London, England: Springer-Verlag
- De Bakker, F.G., Groenewegen, P., & Den Hond, F. (2005). A bibliometric analysis of 30 years of research and theory on corporate social responsibility and corporate social performance. *Business & Society*, 44(3), 283-317.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Duque Oliva, E. J., Cervera Taulet, A., & Rodríguez Romero, C. (2006). A bibliometric analysis of models measuring the concept of perceived quality in providing internet service. *Innovar*, 16(28), 223-243.
- Gaviria-Marin, M., Merigo, J. M., & Popa, S. (2018). Twenty years of the Journal of Knowledge Management: A bibliometric analysis. *Journal of Knowledge Management*, 22(8), 1655-1687.
- Göktürk, D., & Ağin, E. (2020). Liderlik çalışmalarında takipçi (follower) merkezli yaklaşıma ilişkin bir değerlendirme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(4), 191-210.
- Gümüş, S., Gök, E., & Esen, M. (2020). A review of research on international student mobility: Science mapping the existing knowledge base. *Journal of Studies in International Education*, 24(5), 495-517.
- Hallinger, P., & Heck, R. H. (1996) Reassessing the principal’s role in school effectiveness: a review of empirical research, 1980-1995. *Educational Administration Quarterly* 32(1), 5-44.
- Hallinger, P., & Kovačević, J. (2019). A bibliometric review of research on educational administration: Science mapping the literature, 1960 to 2018. *Review of Educational Research*, 89(3), 335-369.
- Hallinger, P., & Kovačević, J. (2021). Science mapping the knowledge base in educational leadership and management: A longitudinal bibliometric analysis, 1960 to 2018. *Educational Management Administration & Leadership*, 49(1), 5-30.
- Heck, R. H., & Hallinger, P. (2005). The study of educational leadership and management: where does the field stand today? *Educational Management Administration & Leadership* 33(2), 229-244.
- House, R. J., & Aditya, R. N. (1997). The social scientific study of leadership: Quo vadis?. *Journal of management*, 23(3), 409-473.
- Hughes, R. L., Ginnett, R. C., & Curphy, G. J. (2009). *Leadership: Enhancing the lessons of experience* (6th ed.). Irwin: McGraw-Hill.

- Kruger, M. Witziers, B. & Slegers, P. (2007). The impact of school leadership on school level factors: Validation of a causal model. *School Effectiveness and School Improvement* 18(1), 1–20.
- Leithwood, K. A., & Sun, J. P. (2012). The nature and effects of transformational school leadership: A meta-analytic review of unpublished research. *Educational Administration Quarterly* 48(3), 387–423.
- Leithwood, K. A., Harris, A., & Hopkins, D. (2008). Seven strong claims about successful school leadership. *School Leadership and Management* 28(1), 27–42.
- Liberati, A., Altman, D. G., Tetzlaff, J., Mulrow, C., Gøtzsche, P. C., Ioannidis, J. P. A., Clarke, M., Devereaux, P. J., Kleijnen, J., & Moher, D. (2009). The PRISMA statement for reporting systematic reviews and meta-analyses of studies that evaluate health care interventions: Explanation and elaboration. *Journal of Clinical Epidemiology*, 62(10), 1–34.
- Margiadi, B., & Wibowo, A. (2020). "Authentic Leadership: A Bibliometric Analysis", Barnett, W.A. and Sergi, B.S. (Ed.) *Advanced Issues in the Economics of Emerging Markets (International Symposia in Economic Theory and Econometrics, Vol. 27)*, Emerald Publishing Limited, Bingley, pp. 49-62.
- McCain, K. W. (1996). Dictionary of bibliometrics - Diodato, V. *Journal of the American Society for Information Science*, 47, 716–717
- Najam, U., & Mustamil, N. (2020). Servant leadership: A bibliometric review. *International Journal of Organizational Leadership*, 9(3), 138-155.
- Rigby, J. G. (2014). Three logics of instructional leadership. *Educational Administration Quarterly*, 50(4), 610-644.
- Samul, J. (2020). The research topics of leadership: Bibliometric analysis from 1923 to 2019. *International Journal of Educational Leadership and Management*, 8(2), 116-143.
- Small, H. (1973). Co-citation in the scientific literature: A new measure of the relationship between two documents. *Journal of the American Society for Information Science*, 24(4), 265-269.
- Tal, D., & Gordon, A. (2016). Leadership of the present, current theories of multiple involvements: A bibliometric analysis. *Scientometrics*, 107(1), 259-269.
- Uslu Çetin, O., & Özdemir, M. (2021). Bir disiplin olarak eğitim yönetiminin kavram haritası üzerine boylamsal bir inceleme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1864-1897.
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2014). Visualizing biblio-metric networks. In Ding, Y., Rousseau, R. and Wolfram, D. (eds), *Measuring Scholarly Impact*. Cham, Switzerland: Springer, pp. 285–320.
- Walker, A. D., & Ko, J. (2011). Principal leadership in an era of accountability: a perspective from the Hong Kong context. *School Leadership & Management* 31(4), 369–392.
- White, H. D., & McCain, K. W. (1998). Visualizing a discipline: An author co-citation analysis of information science, 1972–1995. *Journal of the American Society for Information Science*, 49, 327–355.
- Yukl, G. (1989). Managerial leadership: A review of theory and research. *Journal of Management*, 15(2), 251-289.

Yukl, G. (2013). *Leadership in organizations* (8th ed.), Upper Saddle River, NJ: Pearson

Zupic, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational research methods*, 18(3), 429-472.